

1. ΘΕΜΑ

Τονισμός επιθέτων: στηλοειδής τονισμός και λόγιες εξαιρέσεις

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

*ο πλούσιος, του πλούσιου, τον πλούσιο, οι πλούσιοι, των πλούσιων, τους πλούσιους
η υπέροχη, της υπέροχης, την υπέροχη, οι υπέροχες, των υπέροχων, τις υπέροχες*

των ευθειών γραμμών, τα συνήθη παράπονα, των βορείων προαστίων

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

B ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ και προοδευτικά στα επόμενα επίπεδα για τα λόγια και αρχαιοκλίτα

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Ονοματική κλίση – μορφολογία των πτώσεων στους δύο αριθμούς

Σχηματισμός γενών των επιθέτων

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αλλαγή του τόνου υπό την επίδραση των αντίστοιχων ουσιαστικών (λ.χ., *?τους πλουσίους ανθρώπους, *των υπεροχών ημερών*).

(β) Αδυναμία αναγνώρισης τύπων με λόγιο καταβίβασμό (λ.χ., *των κυριότερων παραγόντων, διαφόρων επιπέδων*) ή αδυναμία σχηματισμού του ορθού τύπου σε άλλες πτώσεις (λ.χ., **η ουσιωδής διαφορά*).

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Κανονικά τα επίθετα διατηρούν τον τόνο σε μία θέση σε ολόκληρο το κλιτικό παράδειγμα – φαινόμενο που αναφέρεται ως «στηλοειδής τονισμός». Αυτό ισχύει για τα περισσότερα επίθετα της ελληνικής, για τους περισσότερους ομιλητές και στις περισσότερες περιστάσεις.

ο	όμορφος	η	όμορφη	το	όμορφο
του	όμορφου	της	όμορφης	του	όμορφου
τον	όμορφο	την	όμορφη	το	όμορφο
	όμορφε		όμορφη		όμορφο
οι	όμορφοι	οι	όμορφες	τα	όμορφα
των	όμορφων	των	όμορφων	των	όμορφων
τους	όμορφους	τις	όμορφες	τα	όμορφα
	όμορφοι		όμορφες		όμορφα

Υπάρχουν όμως και κάποια επίθετα που ακολουθούν τους σχετικούς κανόνες τονισμού της αρχαίας ελληνικής, και προτιμώνται σε επίσημες περιστάσεις ή αποτελούν τμήματα παγιωμένων εκφράσεων ή ειδικών λεξιλογίων.

Αν και δεν αποτελεί πάντα πρόβλημα στην επικοινωνία, οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να διατηρούν σταθερό τον τόνο των επιθέτων σε όλους τους τύπους. Θα πρέπει όμως, σε πιο προχωρημένα επίπεδα, να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την ισοδυναμία τύπων όπως *διάφορων-διαφόρων* και να έχουν επίγνωση της κοινωνιογλωσσικής τους διαφοράς.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ο τόνος είναι δυνατό να αλλάζει θέση για λόγους παρόμοιους με αυτούς που συναντώνται και με τα ουσιαστικά. Στα πρώιμα όμως επίπεδα πρέπει να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ ουσιαστικών και επιθέτων ως προς το σχηματισμό των αντίστοιχων πτώσεων:

*ο όμορφος άνθρωπος – του όμορφου ανθρώπου
οι καλύτεροι δάσκαλοι – τους καλύτερους δασκάλους
οι δύσκολες γλώσσες – των δύσκολων γλωσσών*

Η παρουσίαση στα πρώιμα επίπεδα είναι εύκολο να γίνει με τη χρήση τέτοιων αρκετά φυσικών ονοματικών φράσεων. Στα προχωρημένα επίπεδα, θα πρέπει να γίνεται προσεκτική αντιπαράθεση κειμενικών ειδών και επιπέδων ύφους ώστε να γίνονται αντιληπτές οι συνθήκες που επιτρέπουν ή επιβάλλουν την παραβίαση του κανονικού τονικού σχήματος των επιθέτων. Άλλωστε, στα προχωρημένα επίπεδα οι μαθητές θα έχουν έρθει σε επαφή με κατηγορίες επιθέτων που παρουσιάζουν υποχρεωτικές αλλαγές του τόνου (όπως *η ευθεία, το σύνηθες, ο επείγων, η επείγουσα, το επείγον* κτλ.).

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΤ26: Τονισμός ουσιαστικών και καταβιβασμός του τόνου

ΜΠ6: Νόμος της τρισυλλαβίας

ΑΤ58: Συμφωνία στοιχείων μέσα στην ονοματική φράση

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 129-132, 136, 138-142.